

ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СИСТЕМОЇ МОДЕЛІ
МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дегтярєва О.М., кандидат економічних наук

Постановка проблеми. Сучасний етап реформування всіх сфер життєдіяльності суспільства і розвитку державності України вимагає широкомасштабного запровадження ефективних систем моніторингу фінансово-економічної ситуації на всіх рівнях управління. Масштабність фінансових порушень змушує державу здійснювати постійний контроль за витрачанням державних коштів, шукати шляхи зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни підприємств. Проведення моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни, як однієї із форм фінансового контролю, дозволить оцінити її стан на підприємстві. Одержане інформаційне забезпечення дозволить здійснити аналіз поточної фінансово-бюджетної ситуації на підприємстві і на її основі прийняти ефективне управлінське рішення. Таке рішення може стосуватися майбутніх позитивних або негативних тенденцій, які вимагають корегування, та недопущення незаконних операцій.

Для України моніторинг фінансово-бюджетної дисципліни підприємств є новим діловим інструментом розвитку бізнесу та фінансового контролю. Але застосування такої форми контролю органами виконавчої влади та в управлінні фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств ще не знайшло належного застосування. В існуючій практиці найчастіше використовуються тільки окремі елементи моніторингу. На даний час немає науково обґрунтованої вітчизняної методики здійснення моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, які одержують бюджетні асигнування. Водночас невирішеними є питання визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств та пошуку дієвих шляхів її підвищення для підприємств. Це ускладнює визначення реального стану фінансово-бюджетної дисципліни на конкретних підприємствах, знижує зацікавленість їх керівників у її підвищенні, зменшенні ризиків держави щодо раціонального та законного витрачання бюджетних асигнувань, мінімізації правопорушень. Складність задач, які ставляться перед системами моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни, обумовлюють появу комплексу взаємопов'язаних теоретичних та методологічних проблем.

Аналіз публікацій та постановка завдання. Розробленість досліджуваної теми не однакова стосовно її окремих аспектів. Теоретичними та практичними питаннями фінансового контролю займалися В.Д. Андрєєв, І.А. Белобжецький, М.Г. Белов, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Є.А. Вознесенський, М.М. Головань, Г.М. Давидов, Ю.А. Данілевський, Є.В. Калюга, О.М. Ковалюк, Л.М. Крамаровський, І.О. Лютий, П.В. Мельник, В.Г. Мельничук, В.С. Рудницький, Л.А. Савченко, В.К. Симоненко, В.В. Сопко, Б.Ф. Усач, Л.К. Царьова та інші. Розгляду окремих питань оцінки ефективності фінансового контролю присвячені праці таких науковців як Г. Атаманчука [1], Е. Аткинсона, І. Бланка, Дж. Бюкена, Ю. Воронина, С. Голова, П. Самуельсона, В. Федосова, М. Чумаченка.

Проблемам зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни приділяли увагу в своїх працях економісти-практики: І. Стефанюк [2], Н. Рубан [3], О. Байбекова, М. Бариніна-Закірова та ін.

Не дивлячись на високий рівень наукових здобутків в сфері визначення ефективності фінансового контролю, цілий ряд актуальних теоретичних та прикладних питань з оцінки фінансово-бюджетного стану підприємств залишається поза увагою науковців. Це стосується, зокрема, критеріальної бази для проведення якісної та кількісної оцінок стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, які одержують бюджетні кошти. Для виділення таким підприємствам бюджетних асигнувань необхідно знати про реальний стан їх фінансово-бюджетної дисципліни. Об'єктивна потреба у поглибленні наукової розробленості даної проблеми, її актуальність та практична значущість для розвитку бюджетних відносин в Україні обумовили вибір теми, мети та завдань дослідження.

Мета статті – розробити параметричні показники та сформулювати системну модель для оцінювання стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств.

Виклад основного матеріалу. Визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств неможливе без проведення відповідного моніторингу. У авторському розумінні моніторинг фінансово-бюджетної дисципліни підприємств – це спеціально організований безперервний процес збору і обробки інформації із різних джерел з метою визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни на підприємстві як інформаційної основи для прийняття адекватних управлінських рішень або коригування цільових параметрів об'єкту. Такий моніторинг забезпечує визначення рівня фінансово-

фінансово-бюджетної дисципліни на конкретному підприємстві та дає впевненість Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів України, керівництву підприємств та іншим зацікавленим суб'єктам управління, що система державного управління функціонує у спосіб, який максимально знижує ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, шахрайства, марнотратства, допущення помилок чи не рентабельності.

Зауважимо, що контроль за дотриманням фінансово-бюджетної дисципліни в державі здійснюється різними суб'єктами фінансового контролю, зокрема: Міністерством доходів і зборів України, Державною казначейською службою України, Рахунковою палатою України, органами Державної фінансової інспекції (надалі ДФІ) України тощо. Щороку вони виявляють значні обсяги проведення фінансових операцій з порушенням чинного законодавства.

Фактичний стан фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, які одержували бюджетні асигнування, досліджено за результатами роботи органів ДФІ України за 1997-2010 р.р. Саме таким державним фінансовим контролем охоплюється майже вся фінансово-господарська діяльність підприємств. Враховуючи те, що органи ДФІ України контролюють дотримання фінансової дисципліни підприємствами, установами та організаціями щодо витрат коштів з державного та місцевих бюджетів, їх цільове використання, в статистичну базу даного дослідження увійшли результати перевірок тільки тих суб'єктів господарювання, які отримують (отримували в періоді, який перевірявся) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували) державне чи комунальне майно.

Перш за все була побудована інформаційна модель моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни. Для її побудови проведена оцінка можливості кількісного вираження відібраних факторів щодо вимірювання або збору статистики, підбору або розробки бальної шкали оцінок якісних даних. У випадку відсутності можливості кількісного вираження деяких факторів, такі фактори були вилучені з подальшого розгляду. В результаті аналізу можливості кількісного вираження факторів та показників діяльності органів ДФІ України були відібрані локальні показники, які в інформаційній моделі моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни зведені у три узагальнювальних групи:

- показники виявлених порушень (наприклад, обсяг виявлених недоотриманих доходів, обсяг виявлених незаконних витрат ресурсів, нецільове витрачання ресурсів тощо);
- показники відшкодування та попередження витрат (наприклад, відшкодовано незаконних витрат, поновлено нецільових витрат, зменшено бюджетних призначень тощо);
- показники організації моніторингу (наприклад, обсяг охоплених контролем державних фінансових та матеріальних ресурсів, обсяг коштів, витрачених на утримання контролюючих служб, середньооблікова чисельність ревизорів за рік тощо).

Необхідність такого поділу обумовлена специфікою роботи будь-якого контролюючого органу: спочатку виявляються порушення, а потім здійснюється реалізація результатів контролю. Показники ж організації моніторингу охоплюють сам процес його здійснення.

Крім визначених показників, які являються основою інформаційної моделі моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, пропонується виділяти показники, за допомогою яких можна оцінити стан фінансово-бюджетної дисципліни підприємств. Зокрема це показники оцінювання стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств через виявлені та відшкодовані порушення у сфері фінансово-господарської діяльності. З цією метою на основі локальних і узагальнювальних показників були побудовані математичні моделі сум відшкодованих порушень, що дозволило встановити найбільш впливові локальні показники на формування стану фінансово-бюджетної дисципліни. Враховуючи виявлені взаємозв'язки, було сформовано систему показників для визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств. Перелік показників для визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств наведений у таблиці 1.

Запропонована система показників є основою для оцінки стану фінансово-бюджетної дисципліни; характеризує роботу контролюючих органів і підприємства з точки зору додержання бюджетно-фінансової дисципліни і відіграє подвійну роль: з одного боку, такі показники свідчать про рівень роботи контролюючого органу і являються основою оцінки його роботи, а з іншого – оцінюють стан фінансово-бюджетної дисципліни.

Найбільш суттєвим є узагальнюючий показник скоєння порушень, які спричинили збитки ($K_{зб}$), а також показник скоєння порушень, які не завдали збитків ($K_{нзб}$). Інші показники уточнюють стан роботи органів ДФІ та стан фінансово-бюджетної дисципліни підприємств.

За результатами контрольної діяльності органів ДФІ України за 1997-2010 рр. було визначено діапазон коливань вище зазначених показників. Граничні межі коливань показників стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств наведені у графі 3 таблиці 1 у квадратних дужках.

Таблиця 1. – Система показників для визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств та їх граничні межі

№ з/п	Показники стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств	Формула розрахунку та діапазон фактичних даних	Умовне позначення	Характеристика стану		
				Незадовільний	Задовільний	Добрий
1	Показник скоєння порушень, які спричинили збитки	$K_{зб} = \frac{X_{зб}}{X_{16}}$ [0,0071...0,0086]	$X_{зб}$ – обсяг виявлених порушень, які спричинили збитки; X_{16} – обсяг охоплених контролем державних фінансових та матеріальних ресурсів	0,0091 і вище	0,007-0,009	Менше 0,007
2	Показник скоєння порушень, які не завдали збитків	$K_{нзб} = \frac{X_{нзб}}{X_{16}}$ [0,033...0,062]	$X_{нзб}$ – обсяг виявлених порушень, які не завдали збитків; X_{16} – обсяг охоплених контролем державних фінансових та матеріальних ресурсів	0,0551 і вище	0,039-0,055	Менше 0,039
3	Показник результативності фінансово-бюджетного контролю	$K_{рез} = \frac{V_{заг}}{X_{заг}}$ [0,3280...0,9036]	$V_{заг}$ – обсяг відшкодованих порушень; $X_{заг}$ – обсягу виявлених порушень	Менше 0,514	0,514-0,718	0,7181 і вище
4	Показник ефективності вкладених ресурсів	$K_e = \frac{X_{14}}{V_1+V_2+V_3+V_4+V_9}$ $= \frac{X_{14}}{V_{зб}+V_9}$ [0,0335...0,8052]	X_{14} – сума витрат на проведення державного контролю; V_1 – сума фінансових ресурсів, яка надійшла на рахунки підприємств та в дохід бюджету; V_2 – сума відшкодованих незаконних витрат; V_3 – сума поновлених нецільових витрат; V_4 – сума відшкодованих недостач ресурсів; $V_{зб}$ – обсягу відшкодованих порушень, які спричинили збитки; V_9 – сума сплачених адміністративних штрафів	Менше 0,35	0,35-0,49	0,491 і вище
5	Показник результативності контрольних заходів	$K_k = \frac{X_p}{X_{13}}$ [0,1780...1,2215]	X_p – кількість прийнятих за результатами контролю управлінських рішень; X_{13} – кількість перевірених підприємств	0,821 і вище	0,58-0,82	0 - 0,57
6	Показник правового регулювання	$K_n = \frac{X_{про}}{X_{12}}$ [0,2233...0,4677]	$X_{про}$ – кількість переданих матеріалів на розгляд до правоохоронних органів; X_{12} – кількість проведених досліджень	0,41 і вище	0,29-0,40	Менше 0,29
7	Показник фінансового регулювання	$K_\phi = \frac{V_1+V_9}{X_{зб}}$ [0,0312...0,0737]	V_1 – сума фінансових ресурсів, яка надійшла на рахунки підприємств та в дохід бюджету; V_9 – сума сплачених адміністративних штрафів; $X_{зб}$ – обсяг виявлених порушень, які спричинили збитки	Менше 0,044	0,044-0,061	0,0611 і вище
8	Показник адміністративного регулювання	$K_a = \frac{X_{ам}}{X_p}$ [0,7532...1,3117]	$X_{ам}$ – кількість осіб, притягнутих до дисциплінарної та матеріальної відповідальності; X_p – кількість прийнятих за результатами контролю управлінських рішень	1,2041 і вище	0,861-1,204	0-0,860
9	Показник інформованості	$K_i = \frac{X_{інф}}{X_{12}}$ [0,0274...1,0151]	$X_{інф}$ – кількість висвітлених матеріалів контролю в засобах масової інформації; X_{12} – кількість проведених досліджень	1,611 і вище	0,43-0,61	0-0,42

Ретельно проаналізувавши діапазон коливань таких показників, нами пропонується оцінювати стан фінансово-бюджетної дисципліни підприємств за трьома рівнями: незадовільний, задовільний, добрий. Числові межі цих рівнів наведені у графах 5-7 таблиці 1.

Зазначений діапазон рівнів стану фінансово-бюджетної дисципліни розраховувався наступним чином: задовільний стан розраховувався як середнє значення максимального та мінімального значення фактичного діапазону показника $\pm 16,6\%$, а решта фактичного діапазону даних розподілилася на незадовільний та добрий стан в залежності від економічного змісту показника.

Визначення параметричних показників стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств надає можливість сформулювати системну модель для оцінювання стану фінансово-бюджетної дисципліни у вигляді функції:

$$Z=f(K_{зб}) \rightarrow \min$$

$$\left\{ \begin{array}{l} K_{зб}, K_{нзб}, K_{рез}, K_{\phi}, K_{\kappa}, K_n, K_{\kappa}, K_a, K_i; \\ K_{зб} \rightarrow 0; \\ K_{нзб} \rightarrow 0; \\ K_{рез} \rightarrow 1; \\ K_{\phi} \rightarrow \max; \\ K_{\kappa} \rightarrow 0; \\ K_n \rightarrow 0; \\ K_{\phi} \rightarrow 1; \\ K_a \rightarrow 0; \\ K_i \rightarrow 0 \end{array} \right. \quad (1)$$

Ефективність функціонування контрольної служби логічно оцінювати за тим, наскільки повно відшкодовуються недоліки фінансово-господарської діяльності підприємств з урахуванням принципу мінімізації витрачених підприємством коштів на здійснення контролю.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для оцінювання стану фінансово-бюджетної дисципліни сформовано систему показників і визначено критерії їх оцінювання. Застосування такої системи показників дозволяє не тільки оцінити рівень фінансово-бюджетної дисципліни на підприємстві, а й визначити результативність роботи контролюючого органу. На підставі результатів роботи органів Державної фінансової інспекції України визначено критерії оцінки таких показників, а саме стан фінансово-бюджетної дисципліни запропоновано оцінювати як незадовільний, задовільний і добрий.

Для визначення рівня фінансово-бюджетної дисципліни підприємств розроблена системна модель, в основі якої лежить мінімізація функції показника виявлення порушень, що призводять до збитків, з описом умов її досягнення. На основі розрахунку фактичних показників і зіставлення їх із нормативним значенням визначається рівень фінансово-бюджетної дисципліни на підприємстві.

Подальшою роботою в даному напрямку повинно стати розроблення механізму підвищення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, які одержують бюджетні асигнування, а також комплексу заходів щодо зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни підприємства залежно від критичної межі досягнутого рівня відповідного показника.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Атаманчук Г. В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы): учеб. пособ. / Г. В. Атаманчук. – М.: ОАО «НПО» Экономика, 2000. – 302 с.
2. Стефанюк І. Б. Про загальні результати і якість ревізій фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектора економіки за січень-травень 2006 року / І. Б. Стефанюк // Фінансовий контроль. – 2006. – № 4. – С. 11–13.
3. Рубан Н. І. Проблеми контролю за використанням державного майна / Н. І. Рубан // Фінансовий контроль. – 2006. – № 3. – С. 6–9.

РЕФЕРАТ

Дегтярьова О.М. Формування параметричних показників системної моделі моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни. / Ольга Миколаївна Дегтярьова // Вісник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вип. 26.

В статті запропоновано підхід до визначення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, визначені параметричні показники стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, сформульована системна модель для її оцінювання.

Об'єкт дослідження – процес моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни.

Мета роботи – розробити параметричні показники та сформулювати системну модель для оцінювання стану фінансово-бюджетної дисципліни.

Метод дослідження – системний підхід та системний аналіз.

Розроблено методичний апарат оцінювання фінансово-бюджетної дисципліни, який передбачає формування інформаційної моделі, системи показників оцінювання стану та його критеріїв. Визначення факторів впливу на ефективність проведення моніторингу і побудова їх математичних залежностей дозволило розробити системну модель моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни підприємств. За допомогою розрахунків визначено межі стану фінансово-бюджетної дисципліни.

Результати статті можуть бути впроваджені при організації проведення моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни, її оцінці, а також для підвищення рівня останньої на підставі зацікавленості керівників підприємств. Використання результатів дослідження дозволить знизити ризики держави щодо ефективного та цільового використання бюджетних асигнувань.

Прогнозні припущення про розвиток об'єкта дослідження – розроблення механізму підвищення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, які одержують бюджетні асигнування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: МОНІТОРИНГ, ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ДИСЦИПЛІНА, СТАН ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

ABSTRACT

Degtyareva O.N. Formation of parametric indicators monitoring system model of financially-budgetary discipline. / Olga Degtyareva // Visnyk NTU. – K.: NTU. – 2012. – Vol. 26.

The paper proposed approach to the determination of the condition of financially-budgetary discipline of enterprises, defined parametric indicators of financially-budgetary discipline of enterprises, the system model is formulated for evaluation.

Object of study – the monitoring of financially-budgetary discipline.

Purpose – to develop a parametric indicators and formulate a system model for the assessment of financially-budgetary discipline.

The method of investigation – a systematic approach and system analysis.

Developed methodical device evaluation of financially-budgetary discipline, which calls for the development of the information model of the system of indicators to measure the state of financially-budgetary discipline and its criteria. Determination of the factors influencing the effectiveness of monitoring and building their mathematical relationships allowed the development of a system model for monitoring financially-budgetary discipline enterprises. By a calculation defined border state of financially-budgetary discipline.

The results of the article can be introduced into the organization of the monitoring of financially-budgetary discipline, assessment, and to improve the latter on the basis of the interest of business leaders. Using the results of the study will reduce the risks of the state for effective and targeted use of budgetary allocations.

Forecast assumptions about the object of study – development of a mechanism for improving the state of the financially-budgetary discipline of enterprises that receive budget allocations.

KEYWORDS: MONITORING, FINANCIALLY-BUDGETARY DISCIPLINE, INDICATORS OF FINANCIALLY-BUDGETARY DISCIPLINE, ESTIMATION OF FINANCIALLY-BUDGETARY DISCIPLINE.

РЕФЕРАТ

Дегтярьова О.Н. Формирование параметрических показателей системной модели мониторинга финансово-бюджетной дисциплины. / Ольга Николаевна Дегтярьова // Весник НТУ. – К.: НТУ – 2012. – Вип. 26.

В статье предложен подход к определению состояния финансово-бюджетной дисциплины предприятий, определены параметрические показатели состояния финансово-бюджетной дисциплины предприятий, сформулирована системная модель для его оценки.

Об'єкт дослідження – процес моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни.

Цель роботи – розробити параметричні показателі і сформулювати системну модель для оцінки стану фінансово-бюджетної дисципліни.

Метод дослідження – системний підхід і системний аналіз.

Розроблено методический апарат оцінки фінансово-бюджетної дисципліни, який передбачає формування інформаційної моделі, системи показателів оцінки стану фінансово-бюджетної дисципліни і його критеріїв. Визначення факторів впливу на ефективність проведення моніторингу і побудова їх математических залежностей дозволило розробити системну модель моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни підприємств. З допомогою розрахунків визначені межі стану фінансово-бюджетної дисципліни.

Результати статті можуть бути впроваджені при організації проведення моніторингу фінансово-бюджетної дисципліни, її оцінці, а також для підвищення рівня останньої на основі зацікавленості керівників підприємств. Використання результатів дослідження дозволить знизити ризики держави по ефективному і цільовому використанню бюджетних асигновань.

Прогнозні передположення о розвитку об'єкта дослідження – розробка механізму підвищення стану фінансово-бюджетної дисципліни підприємств, які отримують бюджетні асигновання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: МОНИТОРИНГ, ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ДИСЦИПЛІНА, СТАН ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ПОКАЗАТЕЛІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

УДК 336.2

ОСНОВНІ ЗМІНИ В ОПОДАТКУВАННІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ У 2013 РОЦІ

Дзюба О.М., кандидат економічних наук
Ємельянцева Д.І.

Постановка проблеми. За результатами рейтингу Doing Business 2013, що проводиться щорічно за даними Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації, Україна займає 165 місце в категорії Оподаткування, що на 18 місць більше, ніж у 2012 році.[1] Категорія «Оподаткування» включає в себе оцінку таких індикаторів, як податкове навантаження, час, який витрачають на сплату податків та підготовку документів, відсотки податків у доходах фізичних та юридичних осіб. Такі зрушення, насамперед, зумовлені введенням у дію Податкового кодексу, що значно покращив існуючу ситуацію, зменшив деякі види податків, спростив законодавчу базу, тощо. Але деякі показники ще вимагають втручання. Так, кількість часу, що витрачають підприємці на подання податкової звітності, ставка податку на заробітну плату, загальний податковий тягар набагато більші, ніж в середньому по Європі та всьому світу загалом.

Україна стала на шлях реформ у податковій сфері з метою стимулювання швидкого розвитку економіки та для забезпечення соціальних гарантій. По-перше, стимулююча фіскальна політика, особливо у сфері оподаткування, дозволить підприємствам отримати так необхідні ним інвестиційні ресурси в період кризи. По-друге, збільшення витрат на соціальні блага призведуть до появи грошей у домогосподарств, що також покращить інвестиційний клімат в країні. Нововведень багато, знов приймаються нормативні документи з приводу податкових пільг, тощо, і розібратися в них необхідно в доволі короткий час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оподаткування як частини регуляторної політики держави було досить популярним серед вчених-економістів. І якщо Д. Рікардо, А.Сміт виключали можливість втручання держави в економіку за рахунок фіскальної політики, то такі економісти, як Д. Кейнс, М. Фрідмен, А. Лаффер внесли вагомий внесок у дослідженні податкової політики. Серед вітчизняних вчених питаннями оподаткування займалися – В.В. Безкорвайна, О.М. Чередниченко, Ю.Б. Іванов, О.Д. Василик, О.Д. Данілов, І.Ф. Радіонова, Т. Сльозко, А.М. Соколовська, Л.Л. Таран, В.Н. Федосов, О.І. Луніна, Н.Б. Фролова, І.О. Лютий, С.О. Юрій та ін. Через актуальність податкових реформ науковці шукають шляхи оптимального поєднання інтересів держави і платників податків.